

LATVIJAS BANKA

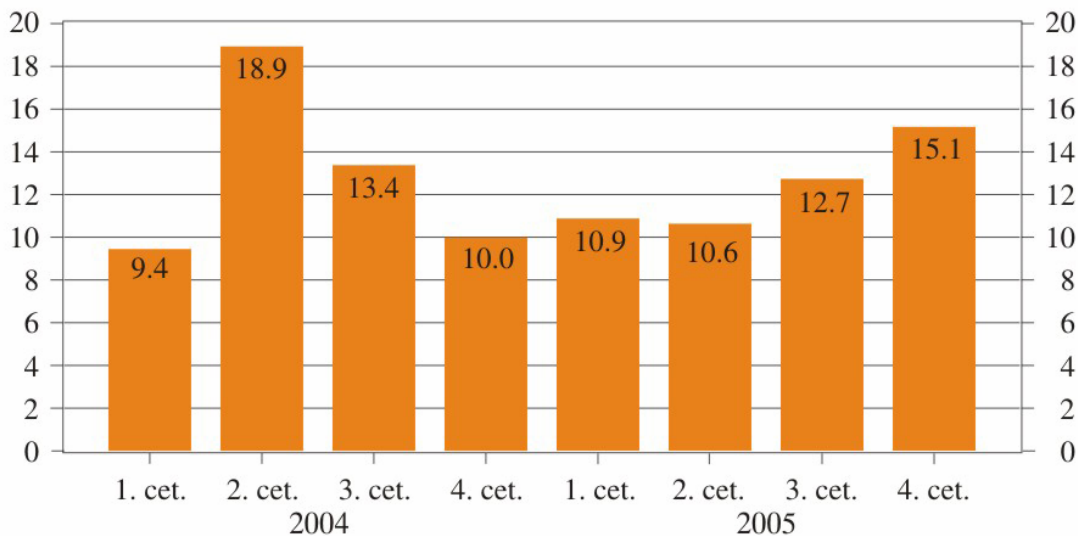
Latvijas Bankas preses dienesta
INFORMĀCIJA PRESEI

Rīgā 2006. gada 31. martā

Latvijas maksājumu bilance 2005. gada 4. ceturksnī un 2005. gadā

TEKOŠĀ KONTA DEFICĪTS

(% no IKP)

Maksājumu bilances vērtējums

Kapitāla ielplūdēm pārsniedzot tekošā konta deficītu, Latvijas maksājumu bilance 2005. gadā bija pozitīva. Tekošā konta deficīts (12.5% no IKP) salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (12.9% no IKP) būtiski nesamazinājās, lai gan ārējās tirdzniecības bilance uzlabojās. Svarīgi, ka tekošā konta deficīts pilnībā tiek finansēts ar ilgtermiņa kapitālu (t.sk. ceturtdaļa – ārvalstu tiešās investīcijas). Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada augsto līmeni ārvalstu tiešo investīciju apjoms nedaudz samazinājās. Turpināja augt banku aizņēmumi no ārvalstu bankām un to nozīme tautsaimniecības kreditēšanas un tekošā konta deficīta finansējumā.

2005. gadā ārējās tirdzniecības izaugsme bija īpaši strauja. Preču eksporta kāpums apsteidza importa pieaugumu, atspoguļojot Latvijas ražotāju konkurētspējas noturību noietā tirgos, galvenokārt jauno ES valstu un Krievijas tirgū, ko gada pirmajā pusē veicināja arī labvēlīgie tirdzniecības nosacījumi. Gada otrajā pusē eksporta kāpums nedaudz palēninājās, bet imports turpināja augt. Divas trešdaļas gada eksporta pieauguma noteica fiziskā apjoma kāpums. Cenu faktoram bija lielāka ietekme importa pieaugumā, un to noteica augošās pasaules cenas (naftas produktiem, metāliem u.c.).

Arī 2006. gadā būtisks tekošā konta bilances uzlabojums nav gaidāms. Augošais ārējais un iekšzemes pieprasījums noteiks augsta importa pieprasījuma saglabāšanos, ko nespēs kompensēt gaidāmais eksporta kāpums. Importa pieprasījumu būtiski ietekmēs arī paredzētie rekonstrukcijas darbi energosektorā un AS "Latvijas Kuģniecība" flotes atjaunošana. Straujas izaugsmes apstākļos svarīgi nodrošināt augstus kredītu izsniegšanas standartus un ierobežojošas fiskālās politikas īstenošanu. Nozīmīgs Latvijas maksājumu bilances uzlabošanas priekšnoteikums ir ražojošo un pakalpojumu sniežošo nozaru sekmīga izaugsme, ko veicina ES fondu līdzekļu apgūšana.

Skaidrojumi maksājumu bilancei 2005. gada 4. ceturksnī un 2005. gadā

Maksājumu bilances tekošā konta negatīvais saldo **2005. gada 4. ceturksnī** bija 387.1 milj. latu jeb 15.1% no iekšzemes kopprodukta (IKP; iepriekšējā gada atbilstošajā periodā – 10.0%). Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu preču negatīvā saldo attiecība pret IKP palielinājās un kārtējo pārvedumu pozitīvā saldo attiecība samazinājās. Nedaudz pieauga pakalpojumu pozitīvā saldo un saruka ienākumu negatīvā saldo attiecība pret IKP.

Latvijas ārējā tirdzniecība 4. ceturksnī turpināja strauji attīstīties, sasniedzot 2 214.0 milj. latu apgrozījumu, lai gan salīdzinājumā ar gada iepriekšējiem ceturkšņiem eksporta gada pieaugums (29.4%) palēninājās, bet importa gada kāpums turpināja augt (32.1%).

Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu vislielākais bija lauksaimniecības un pārtikas preču, mehānismu un mehānisku ierīču, elektroiekārtu un satiksmes līdzekļu eksporta kāpums. 4. ceturksnī uz piecām nozīmīgākajām partnervalstīm – Lietuvu, Igauniju, Vāciju, Krieviju un Lielbritāniju – izveda pusi no eksporta kopapjoma. Visvairāk eksports pieauga uz ES valstīm.

Augstākais ievaduma kāpums salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu bija mehānismu un mehānisku ierīču, elektroiekārtu, minerālproduktu, satiksmes līdzekļu un lauksaimniecības un pārtikas preču grupās. Arī pusi no importa kopapjoma 4. ceturksnī ievada no piecām nozīmīgākajām partnervalstīm – Lietuvas, Vācijas, Krievijas, Igaunijas un Polijas.

Pakalpojumu pozitīvais saldo salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu 4. ceturksnī pieauga, jo lielāks bija visu sniegto pakalpojumu apjoma kāpums – visvairāk pieauga pārvadājumu pakalpojumu apjoms autotransportā un dzelzceļā. Pakalpojumu eksportā dominēja pārvadājumu pakalpojumi (54.4% no pakalpojumu eksporta kopapjoma). Savukārt saņemto pakalpojumu apjomā palielinājās braucienu pakalpojumu, bet samazinājās pārvadājumu pakalpojumu (galvenokārt jūras transportā) īpatsvars. Braucienu pakalpojumu negatīvais saldo pieauga, jo lielāks bija saņemto braucienu pakalpojumu apjoma kāpums.

Ienākumu negatīvais saldo salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu nedaudz samazinājās, jo būtiski (par 21.9 milj. latu) palielinājās rezidentu ārvalstīs saņemtā atlīdzība nodarbinātajiem, liecinot, ka Latvijas iedzīvotāji arvien vairāk darba meklējumus dodas uz ārvalstīm. Kārtējo pārvedumu pozitīvais saldo saruka par 46.8 milj. latu, un to galvenokārt noteica darījumi valdības sektorā, samazinoties saņemto ES fondu līdzekļu apjomam un palielinoties iemaksām ES budžetā. Arī citos sektoros izmaksu pieaugums pārsniedza saņemto pārvedumu apjoma kāpumu.

4. ceturksnī kapitāla un finanšu konta pozitīvais saldo bija 502.9 milj. latu.

Ārvalstu tiešo investīciju pozitīvais saldo (46.3 milj. latu; 1.8% no IKP) sedza 12.0% no tekošā konta deficīta. Investīciju apjoms Latvijā palielinājās tikai par 54.1 milj. latu galvenokārt reinvestētās peļņas veidā. Tiešo investīciju apjoms pieauga galvenokārt no Norvēģijas, Dānijas un Somijas (finanšu starpniecībā, vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā, kā arī elektroenerģijā, gāzes un ūdens apgādē). Portfeļieguldījumu saldo 4. ceturksnī bija pozitīvs, jo Latvijas bankas samazināja parāda vērtspapīru portfeli ārvalstīs.

Citu ieguldījumu pozitīvais saldo (336.6 milj. latu) bija galvenais tekošā konta negatīvā saldo finansējuma avots. Ārējo prasību un saistību kāpumu veicināja galvenokārt banku sektora veiktie darījumi. Pieauga gan banku ilgtermiņa, gan īstermiņa saistības pret mātesbankām. Bankas vienlaikus palielināja īstermiņa aizdevumu apjomu nerezidentu bankām un pieprasījuma noguldījumu apjomu ārvalstu kredītiestādēs.

2005. gadā maksājumu bilances tekošā konta negatīvais saldo sasniedza 12.5% no IKP (2004. gadā – 12.9%). Tekošā konta negatīvais saldo joprojām bija augsts, lai gan salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās preču un ienākumu negatīvā saldo attiecība pret IKP, bet vienlaikus saruka pakalpojumu un kārtējo pārvedumu pozitīvā saldo attiecība pret IKP.

Ekonomiskā izaugsme Eiropā, galvenokārt ES10 valstīs, noteica augošu Latvijas preču pieprasījumu ārējos tirgos. Kopumā preču konkurētspēja bija noturīga un Latvijas ārējā tirdzniecība strauji attīstījās. Preču eksporta kāpums (33.8%) bija lielāks nekā importa pieaugums (27.3%), lai gan eksporta gada kāpuma temps 2005. gada 2. pusgadā palēninājās augstā bāzes efekta ietekmē un pasliktinoties tirdzniecības nosacījumiem, bet imports turpināja palielināties.

Preču eksporta kāpumā 2005. gadā dominēja koks un koka izstrādājumi, parastie metāli un parasto metālu izstrādājumi, lauksaimniecības un pārtikas preces, minerālprodukti, mehānismi un mehāniskas

ierīces, elektroiekārtas, kā arī tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi. Pieaugumu vairākās preču grupās noteica preces ar augstāku pievienoto vērtību (dziļāk apstrādāta koksne, dažādi mehānismi un elektroiekārtas, satiksmes līdzekļi). 76.3% eksporta kopapjoma 2005. gadā nonāca ES25 valstīs, uz kurām eksports salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par trešdaļu.

Nozīmīgākās importa preces bija mehānismi un mehāniskas ierīces, elektroiekārtas, minerālprodukti, lauksaimniecības un pārtikas preces, satiksmes līdzekļi un parastie metāli un parasto metālu izstrādājumi. Trīs ceturtdaļas importa kopapjoma ieveda no ES25 valstīm.

Pakalpojumu pozitīvais saldo 2005. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga tikai par 15.9 milj. latu, un kāpumu noteica lielāks sniegto pakalpojumu apjoma pieaugums salīdzinājumā ar saņemto pakalpojumu apjoma kāpumu. Vairāk nekā pusi no sniegto pakalpojumu apjoma pieauguma nodrošināja pārvadājumu pakalpojumi, bet pusi no saņemto pakalpojumu kāpuma – braucienu pakalpojumi. Tādējādi palielinājās pārvadājumu pakalpojumu pozitīvais saldo un braucienu pakalpojumu negatīvais saldo.

Pārvadājumu pakalpojumu pozitīvais saldo salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga par 93.5 milj. latu, galvenokārt palielinoties sniegto kravu pārvadājumu pakalpojumu apjomam autotransportā un dzelzceļā un augot citu ar pārvadājumiem saistītu pakalpojumu apjomam jūras transportā. Savukārt braucienu pakalpojumu negatīvais saldo palielinājās par 77.6 milj. latu, jo būtiski pieauga Latvijas ceļotāju izdevumi ārvalstīs.

Ienākumu negatīvais saldo 2005. gadā salīdzinājumā ar 2004. gadu samazinājās par 48.3 milj. latu. To noteica rezidentu ārvalstīs gūto ienākumu lielāks kāpums: saņemtā atlīdzība nodarbinātajiem pieauga par 91.4 milj. latu un ieguldījumu ienākumu apjoms – par 72.6 milj. latu. Savukārt nerezidentu Latvijā gūto ienākumu (galvenokārt tiešo investīciju un citu ieguldījumu ienākumu veidā) apjoms palielinājās par 111.9 milj. latu.

Kārtējo pārvedumu pozitīvais saldo saruka, jo valdības maksājumi ES budžetā pieauga vairāk nekā šajā postenī atspoguļoto saņemto ES fondu līdzekļu apjoms.

Kapitāla un finanšu konta pozitīvais saldo 2005. gadā bija 1 251.5 milj. latu. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinoties saņemto ES fondu līdzekļu apjomam, kapitāla konta pozitīvais saldo pieauga par 31.0 milj. latu.

Tekošā konta negatīvo saldo sedza ilgtermiņa kapitāls, no kura ceturtdaļa bija ārvalstu tiešās investīcijas. Ārvalstu tiešo investīciju pozitīvais saldo 2005. gadā bija 3.1% no IKP. Tiešo investīciju apjoms galvenokārt reinvestētās peļņas un pašu kapitāla veidā visvairāk pieauga no Igaunijas, Dānijas, Krievijas, Lietuvas, Zviedrijas un Norvēģijas (finanšu starpniecībā, vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā, elektroenerģijā, gāzes un ūdens apgādē, kā arī būvniecībā un apstrādes rūpniecībā).

Portfeļieguldījumu saldo bija negatīvs. Latvijas bankas palielināja ieguldījumus parāda vērtspapīros ārvalstīs vairāk, nekā nerezidenti palielināja parāda vērtspapīru portfeli Latvijas banku emitētajos vērtspapīros.

Citu ieguldījumu pozitīvais saldo bija 1 272.7 milj. latu. Ārējās prasības pieauga par 208.5 milj. latu, bet ārējās saistības – par 1 481.2 milj. latu. Ārējie aktīvi pieauga, jo uzņēmumi palielināja pieprasījuma noguldījumu apjomu ārvalstīs un īstermiņa tirdzniecības kredītu apjomu. Savukārt banku sektorā ārējās prasības saruka, bankām samazinot īstermiņa aizdevumu apjomu nerezidentu kredītiestādēm vairāk nekā palielinot ilgtermiņa aizdevumu apjomu nerezidentiem. Ārējo saistību apjoma kāpumu galvenokārt noteica banku sektora darījumi. Bankas veica ilgtermiņa aizņēmumus galvenokārt no mātesbankām. Nedaudz saruka nerezidentu pieprasījuma noguldījumu apjoms Latvijas bankās.

Latvijas Bankai veicot darījumus valūtas tirgū, rezerves aktīvi 2005. gadā palielinājās par 294.1 milj. latu.